

ФУНКЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНГЛІЙСЬКИХ КОГНІТИВНИХ ДІЄСЛІВ У НАРАТИВІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ М. ЕТВУД)

Ірина Ділай

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
iryna.dilay@lnu.edu.ua*

У статті з'ясовано та системно обгрунтовано особливості функціонування когнітивної дієслівної лексики в англійськомовному художньому дискурсі на матеріалі романів Маргарет Етвуд. Теоретичною основою є праці з лексичної та функційної семантики дієслова та наратології, а методологічною – комплексне застосування корпусного аналізу, дискурс-аналізу та метафункційного аналізу М. А. К. Геллідея.

Виявлено, що когнітивні дієслова в наративі здебільшого виконують ідеєвірну метафункцію, відображаючи ментальні процеси персонажів та наратора, які чергуються з різною інтенсивністю у структурі оповіді. Ідеєвірна метафункція когнітивних дієслів вказує на інтеріоризовані структури свідомості персонажів і наратора. Окрім цього, окремі когнітивні дієслова виконують міжособистісну метафункцію, зокрема у конструкціях на зразок *I think, I know*, що використовуються в діалогах для конструювання спільного ментального досвіду зі співрозмовником.

За допомогою психометричного програмного забезпечення LIWC кількісно опрацьовано та проаналізовано когнітивні дієслова в семи творах. Встановлено, що дистрибуція когнітивних дієслів є нерівномірною, але має шаблонний характер, пов'язаний з канонічними принципами наративу. Відповідно до теорії наративної арки, когнітивні дієслова досягають найбільшої частотності у середині тексту, ближче до кульмінації, передаючи пік психологічної напруги через потребу розв'язання конфлікту. У цій частині персонажі докладають найбільших ментальних зусиль, що відображається у використанні когнітивних дієслів, які підкреслюють невпевненість і потребу в ментальному ангажуванні інших суб'єктів. Частотні відхилення від стандартної дистрибуції інтерпретуються як індикатори жанрових особливостей та авторського ідіостилу.

Отже, у статті досліджено реалізацію функційного потенціалу англійських когнітивних дієслів та особливості їх дистрибуції у структурі наративу на прикладі романів М. Етвуд.

Ключові слова: когнітивні дієслова, наратив, функція, метафункція, М. Етвуд.

Вступ. Функційний підхід у сучасних лінгвістичних дослідженнях набуває нового переосмислення та актуальності через уможливлення опрацювання масивних емпіричних мовних даних завдяки новітнім інформаційним технологіям. Автоматичне опрацювання тексту із застосуванням статистичних критеріїв покликане оптимізувати процес та валідувати результати мовознавчих досліджень, нерідко виявляючи латентні шаблони функціонування мовних, особливо лексичних, одиниць.

Незважаючи на значну кількість розвідок, присвячених структурно-семантичним та функційним особливостям когнітивних (ментальних, епістемічних, психічних, приватних, *verba sentiendi* тощо) дієслів у різних мовах, можемо стверджувати, що їхній функційно-семантичний потенціал все ще не повністю розкритий та систематизований. Сучасні технологічні та методологічні можливості пропонують новий погляд на традиційну лексику, виявляючи її функціонал у текстах різних жанрів.

Мета цієї статті – встановити та системно обґрунтувати особливості функціонування когнітивної дієслівної лексики в англійськомовному художньому дискурсі на матеріалі романів сучасної канадської письменниці-постмодерністки Маргарет Етвуд. Оскільки романи мають наративну структуру, яка відображає лінійний розвиток переважно послідовних подій, її можна схематизувати за допомогою комп’ютерних технологій та дослідити розгортання дії у канві оповіді, яке забезпечується інтенційним чергуванням процесів різного типу (за М. А. К. Геллідеєм), головно виражених дієсловами відповідних лексико-семантичних груп. Нашу увагу зосереджено на когнітивних дієсловах, функції яких у наративі, на наше переконання, не обмежуються інтеріоризацією – описом внутрішніх ментальних станів та процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Когнітивна дієслівна лексика рясно досліджувалась з позицій структурно-семантичного підходу. Англійські когнітивні дієслова були об’єктом нашого аналізу стосовно системності їх лексико-семантичних відношень з урахуванням парадигматики, синтагматики та епідигматики [1] та історії їхніх попередніх досліджень [2]. Численні розвідки присвячені синтаксичним особливостям ментальних предикатів та вираженню епістемічної модальності окремими конструкціями з ментальними (епістемічними) дієсловами, зокрема праці К. Ейджмер [3; 4], Я. Нуйтса [20], Е. Травготт [22], А. Фетцер [15] та ін.

Антропоцентрична парадигма у лінгвістиці розширює проблематику дослідження лексики, залучаючи широкий контекст її вживання (дискурс), а також даючи підстави визначити функційний потенціал лексичних одиниць.

Відомим є корпусне дослідження Д. Байбера, в якому автор виділяє *приватні дієслова* (*know, think, want, mean*) як ознаки “заангажованого продукування тексту” (“involved production”) [8]. Для них характерне частотне вживання у першій або другій особі однини теперішнього простого часу, особливо у розмовному реєстрі мовлення, де вони є виразниками інтерактивності та особистого спілкування. Приватні дієслова протиставлені *публічними дієсловам* (*say, tell, ask*), які, натомість, є більш частотними у наративі, вжиті переважно для передачі чужого мовлення у третій формі однини минулого простого часу (наприклад, *he said*) [8].

Цікаво, що у попередніх дослідженнях вивчено особливості дистрибуції ментальних дієслів та дієслів мовлення та встановлено, що у будь-якому тексті вони перебувають у комплементарній дистрибуції [21]. Зокрема, ми визначили коефіцієнт кореляції Пірсона для найчастотніших форм *know* та *said* у новеллі “Пенелопіада” М. Етвуд, який підтвердив обернено пропорційну залежність їх дистрибуції [14].

Про функцію інтеріоризації когнітивних дієслів (*verba sentiendi*) у тексті пише І. А. Бехта: “Інтеріоризація ... стосується того, що відбувається в головах персонажів тексту: думок, спогадів, ідей, мрій” [6, с. 5]. Іншими словами, *verba sentiendi* виконують

функцію представлення внутрішнього світу персонажів та оповідача [6; 7]. Способи представлення внутрішнього світу включають внутрішній монолог, внутрішній діалог, потік свідомості, думку в думці, внутрішні роздуми [6, с. 6].

Згідно з М. А. К. Геллідеєм, когнітивні дієслова належать до виразників ментальних процесів, які з-поміж трьох мовних метафункцій (ідеєтвірної (*ideational*), міжособистісної (*interpersonal*) та текстотвірної (*textual*)), виконують ідеєтвірну метафункцію [17; 18]. Ідеєтвірна метафункція полягає у конструюванні людського досвіду через мову як рефлексію [18, с. 31]. Важливо, що суб'єктом ментальних процесів є номінативна група, яка позначає свідому істоту, а дієслова, потенційно лексично та граматично градуальні, позначають різні ступені прояву ментальної ознаки [18, с. 24]. Проте окрім ідеєтвірної метафункції, окремі когнітивні дієслова виконують міжособистісну функцію: вони вжиті у першій особі однини теперішнього простого часу як маркери епістемічної модальності (так звана “граматична метафора” за М. А. К. Геллідеєм) [18].

Французька дослідниця А. Фетцер вивчала роль когнітивних дієслів в аргументації і на основі опрацювання масивних корпусних даних дійшла висновку, що високочастотні епістемічні конструкції – прагматичні маркери *I think, I believe, I mean* не лише передають суб'єктивну інформацію та оцінку, а й виконують функцію інтерсуб'єктивності: залучають співрозмовника до дискусії, схиляють до прийняття певної точки зору [15].

Отже, саме дискурсно занурений корпусний аналіз когнітивних дієслів відкриває нові перспективи їх всебічного вивчення.

Методологія дослідження. Когнітивні дієслова в літературі належать до психічних дієслів (предикатів) (*psych verbs / predicates*) [19]. Оскільки для когніції іманентна психічна основа, то методологічним підґрунтям дослідження когнітивної дієслівної лексики є психометричний підхід [9–13]. З цією метою до досліджуваного матеріалу було застосовано програмне забезпечення LIWC-22 (Linguistic Inquiry and Word Count), призначене для аналізу психічних категорій у текстах на основі вбудованих лексиконів маркерів психічних станів [12]. Зокрема, лексикон когнітивних процесів складається з понад 1000 статей. Когнітивні процеси у словнику LIWC-22 представлені такими дієсловами: *want, think, feel, believe, realize, need, know, would, guess, reason, decide, wonder, could, depend, suppose* тощо.

Процес електронної обробки текстів має такий вигляд: попередньо завантажено та активоване програмне забезпечення LIWC-22 зчитує текст та порівнює кожне слово в цьому тексті зі списком слів з обраного лексикону, обчислюючи відсоток слів у тексті, які відповідають лексикону.

Окрім встановлення загальної кількості та насиченості текстів когнітивною дієслівною лексикою, можемо простежити дистрибуцію цих одиниць у текстах з метою виявлення певних закономірностей. Для цього текст ділимо на певну кількість сегментів, яку можемо корегувати залежно від рівня гранулярності нашого аналізу. За допомогою LIWC візуалізуємо розподіл дієслів за сегментами у формі кривої. Саме такий підхід уможливило простеження дистрибуції дієслів на фоні розгортання оповіді та виявлення залежності їх вживання від загальних принципів структурної будови оповіді.

Стандартна структура оповіді, зображена на рис. 1, має аркоподібну форму [13]. В її основі фундаментальні праці Аристотеля [5] та Г. Фрайтага [16]. Типова оповідь

складається з трьох основних частин: зав'язки (*staging*), розгортання сюжету (*plot progressing*), когнітивної напруги (*cognitive tension*) [13]. Когнітивна напруга – пік психологічної напруги внаслідок потреби розв'язання конфлікту, кульмінація наративу, після якої відбувається спад дії та розв'язка. Саме в цій частині персонажі активно намагаються розв'язати конфлікт, докладають найбільше ментальних зусиль, тому й спостерігається найбільша кількість когнітивних маркерів (не лише дієслів). Отож, якщо оповідь відповідає структурним канонам, то когнітивні дієслова набувають найбільшої частотності в середині – ближче до кінця оповіді як виразники третьої (головної) стадії розгортання наративу. Такий автоматизований підхід до дослідження структури наративу та індивідуальних відхилень від неї, продиктованими переважно жанрами, запропонували Р. Л. Бойд, К. І. Блекберн та Дж. В. Пеннебекер (2020) [13]. Для нас важливо, що саме когнітивні дієслова набувають функції маркерів не лише інтеріоризації, а й аргументації чи полеміки із залученням читача на стадії когнітивної напруги; їх скупченість у тексті свідчить про важливу проблематику, вказує на конфлікт у творі та шляхи його розв'язання.

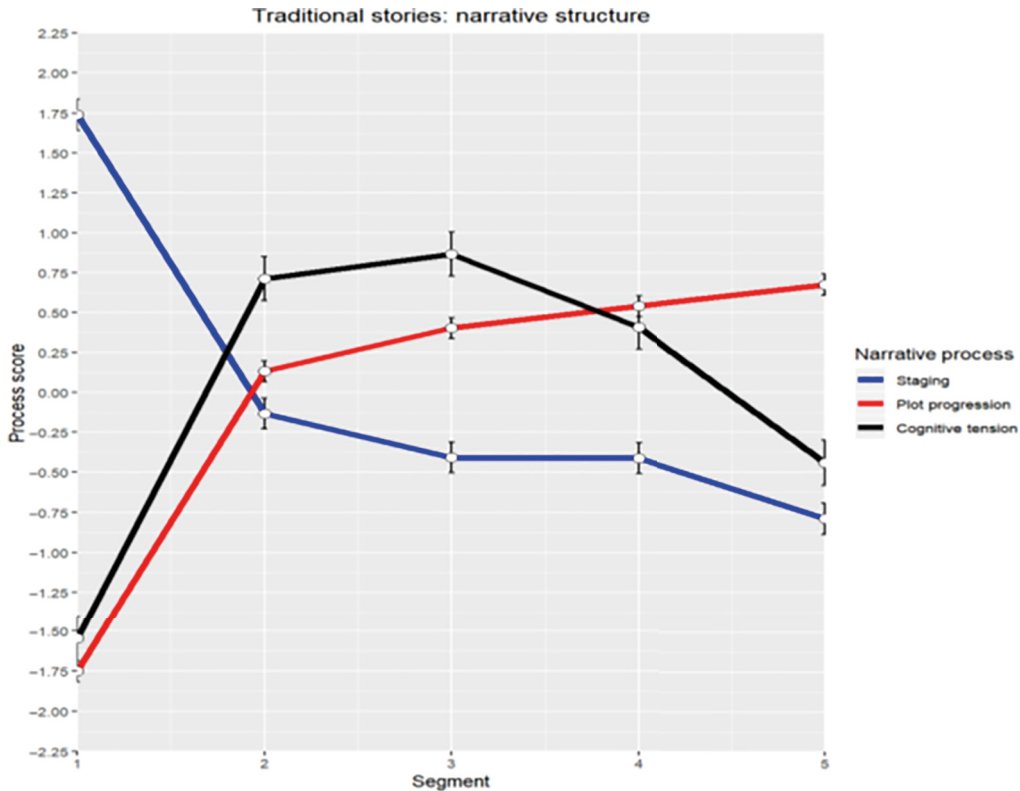

Рис. 1. Аркоподібна структура оповіді

Результати дослідження та їхнє обґрунтування. Застосувавши програму LIWC-22 до текстів семи романів Маргарет Етвуд [23–29], ми встановили певні статистичні властивості досліджуваної лексики. Зокрема, виявлено, що майже кожне п'яте слово у творах – дієслово. Дієслова складають у романі “Сліпий вбивця” 18,33%, “Оповідь служниці” – 18,67%, “Заповіти” – 20,38%, “Орикс і Деркач” – 18,35%, “Рік потопу” – 18,95%, “Вона ж Грейс” – 17,72%, “Пенелопада” – 15,12%. Із них когнітивні дієслова складають близько 10%. Найчастотнішими когнітивними дієсловами є *know* – 0,45%, *need* – 0,45%, *want* – 0,33%.

Семантична категорія *Когніція* становить у творах близько 12%: “Сліпий вбивця” – 12,31%, “Оповідь служниці” – 12,07%, “Заповіти” – 13,15%, “Орикс і Деркач” – 12,46%, “Рік потопу” – 12,04%, “Вона ж Грейс” – 12,69%, “Пенелопада” – 11,91%.

На основі кількісних даних дистрибуції лексичних одиниць у текстах згенеровано та візуалізовано арку наративу для усіх семи творів (рис. 2) та визначено піки когнітивної напруги у кожному творі (рис. 3). Зіставлено результати з канонічної аркою, наведеною на рис. 1. Виявлено відхилення від стандартної наративної структури у “Пенелопаді”, “Вона ж Грейс” та “Заповітах”, де когнітивна напруга підвищена ще на початку творів. Натомість найбільшу відповідність класичній структурі наративу помічаємо у романах “Сліпий вбивця”, “Орикс і Деркач” та “Рік потопу”, де пік когнітивної напруги в середині або ближче до кінця творів. За допомогою високої концентрації когнітивних дієслівних маркерів локалізовано та проілюстровано когнітивну напругу в романі “Сліпий вбивця”:

““<...> Where do you think he is?”

“Mr. Erskine?”

“You know who.” She paused, turned to look out the window again. “Do you still have your picture?”

“Laura, I don't think you should dwell on him,” I said. “I don't think he's going to turn up. It's not in the cards.”

“Why? Do you think he's dead?”

“*Why would he be dead?*” I said. “*I don't think he's dead. I just think he's gone somewhere else.*”

<...>

When you're young, you think everything you do is disposable. You move from now to now, crumpling time up in your hands, tossing it away. You're your own speeding car. You think you can get rid of things, and people too – leave them behind. You don't yet know about the habit they have, of coming back” [25, с. 415].

Отже, когнітивна напруга помічена у фрагменті, який складається з діалогу між сестрами, закоханими в одного чоловіка, в якому старша сестра намагається переконати молодшу, використовуючи непрямі мовленнєві акти (*I don't think...*), що він не повернеться. За діалогом слідує внутрішній монолог старшої сестри, в якому простежується ретроспективна оцінка такої поведінки (іронія) – докори сумління.

Романи “Оповідь служниці” та його продовження “Заповіти”, написане через більш ніж 30 років, за злагодженою структурою наративу, місцем когнітивної напруги можемо трактувати як один твір.

Загалом окремі відхилення від арки наративу можна пояснити новаторськими прийомами авторки-постмодерністки, а також потребою залучення якісних інтерпретаційних методів, як-от критичного дискурсного аналізу, оскільки в текстах також закладена імпліцитна інформація, яка не піддається легкому виявленню за допомогою вербалізованих структур.

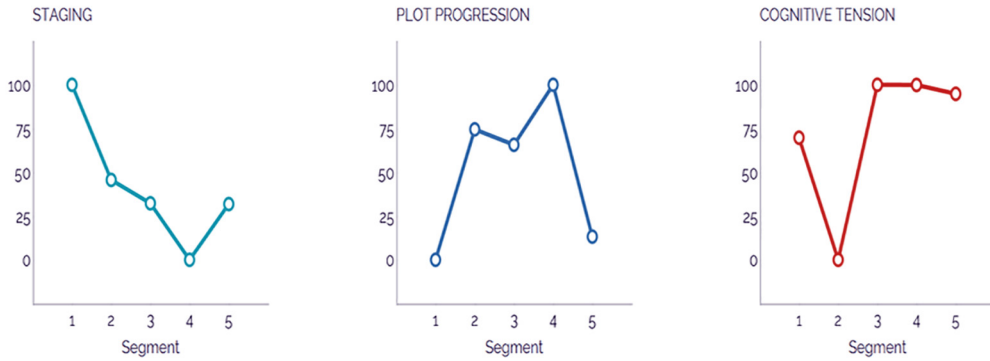
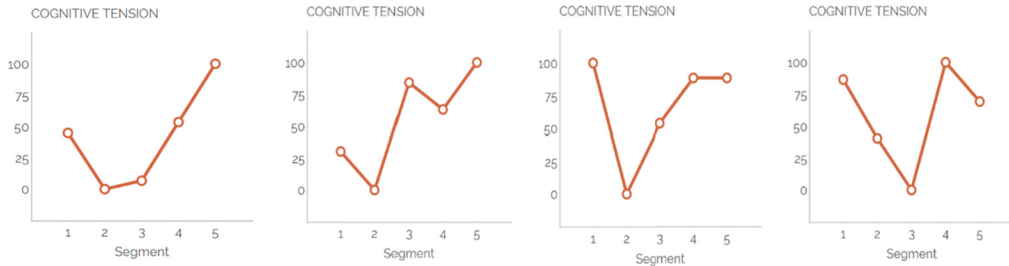

Рис. 2. Арка наративу для корпусу творів М. Етвуд

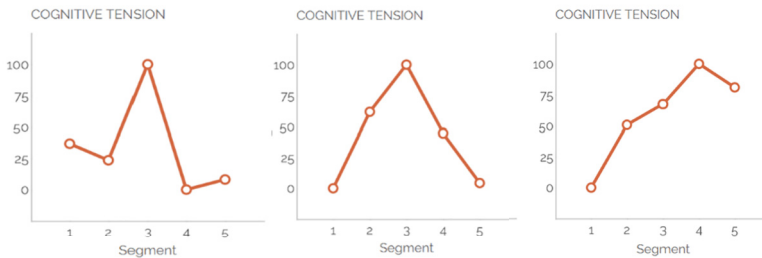

“Вона ж Грейс”

“Оповідь служниці”

“Заповіти”

“Пенелопіада”

“Орикс і Деркач”

«Рік потопу»

«Сліпий вбивця»

Рис. 3. Когнітивна напруга у романах М. Етвуд

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у статті досліджено реалізацію функційного потенціалу когнітивних дієслів на матеріалі романів М. Етвуд, встановлено та обґрунтовано особливості їх дистрибуції у канві наративу. За допомогою психометричного інструментарію LIWC простежено кількісну реалізацію когнітивних дієслівних маркерів у творах та виявлено текстові сегменти їх найбільшої концентрації, що створюють піки когнітивної напруги у творах. Функційний потенціал високочастотних когнітивних дієслів пов'язуємо, окрім ідеєвірної мовної метафункції та інтеріоризації, з міжособистісною метафункцією та інтерсуб'єктивністю.

Перспективи дослідження вбачаємо в залученні новітніх інформаційних технологій для виявлення та вивчення латентних особливостей функціонування лексичних одиниць у текстах різних типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ділай І. П. Когнітивні дієслова в англійській мові: парадигматика, синтагматика, епідигматика : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2011. 213 с.
2. Ділай І. П. Когнітивні дієслова в лексико-семантичній системі англійської мови: історія та перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови.* 2014. Вип. 22. С. 28–37.
3. Aijmer K., Simon-Vandenberg A. M. *Pragmatic Markers in Contrast.* Oxford : Elsevier, 2006. 257 p.
4. Aijmer K. *I think* – an English modal particle. *Modality in Germanic Languages: Historical and Comparative Perspectives* / ed. by T. Swan, O. J. Westvik. Berlin : Mouton, 1997. P. 1–47.
5. Aristotle, Potts L. J. *Aristotle on the Art of Fiction: An English Translation of Aristotle's Poetics.* Cambridge : Cambridge University Press, 1968. 94 p.
6. Bekhta I. Quantifying verbal semantics: a computer-based discourse analysis of *verba sentiendi* vs. *verba dicendi* in Angela Carter's fiction. *COLINS-2024: 8th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, April 12–13, 2024, Lviv, Ukraine.
7. Bekhta I. Computer processing of *verba sentiendi* in Doris Lessing's fiction (using R). *Proceedings of the IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, Ukraine, 2023. P. 1–4.
8. Biber D. *Variation across Speech and Writing.* Cambridge : CUP, 1988. xiii + 299 p.
9. Boyd R. L. Mental profile mapping: A psychological single-candidate authorship attribution method. *PLOS ONE.* 2018. Vol. 13. № 7. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0200588>
10. Boyd R. L., Pennebaker J. W. A way with words: Using language for psychological science in the modern era. *Consumer Psychology in a Social Media World* / ed. by C. Dimofte, C. P. Haugtvedt, R. F. Yalch. Routledge / Taylor & Francis Group, 2016. P. 222–236.
11. Boyd R. L., Schwartz H. A. Natural language analysis and the psychology of verbal behavior: The past, present, and future state of the field. *Journal of Language and Social Psychology.* 2021. Vol. 40. № 1. P. 21–41.
12. Boyd R. L., Ashokkumar A., Seraj S., Pennebaker J. W. The development and psychometric properties of LIWC-22. Austin, TX : University of Texas at Austin, 2022. 49 p. URL: <https://www.liwc.app>

13. Boyd R. L., Blackburn K. G., Pennebaker J. W. The narrative arc: Revealing more narrative structure through text analysis. *Science Advances*. 2020. Vol. 6. № 32, P. 1–9.
14. Dilai M., Dilai I., Khomytska I., Tatarovska O. A Computer-Aided Study of the Ideational Metafunction in “The Penelopiad” by Margaret Atwood. *COLINS-2024: 8th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, April 12–13, 2024, Lviv, Ukraine.
15. Fetzer A., Johansson M. Cognitive verbs in context. A contrastive analysis of English and French argumentative discourse. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2010. Vol. 15. P. 240–266.
16. Freytag G., MacEwan E. J. *Technique of the Drama: An Exposition of Dramatic Composition and Art (1960); An Authorized Translation from the 6th German Edition*. Scholar’s Choice, 2015. 440 p.
17. Halliday M. A. K., Matthiessen C. *Construing experience through meaning: A language-based approach to cognition*. *Open Linguistics Series*. London : Continuum, 1999. XIII + 657 p.
18. Halliday M. A. K., Matthiessen C. *Halliday’s Introduction to Functional Grammar (4th ed.)*. Oxon : Routledge, 2014. 808 p.
19. Leech G. *Principles of Pragmatics*. London : Longman, 1983. 250 p.
20. Nuyts J. Subjectivity as an evidential dimension in epistemic moral expressions. *Journal of Pragmatics*. 2001. Vol. 33. P. 383–400.
21. Shinzato R. Some observations concerning mental verbs and speech act verbs. *Journal of Pragmatics*. 2004. Vol. 36. P. 861–882.
22. Traugott E. Subjectification in grammaticalization. *Subjectivity and Subjectivisation* / ed. by D. Stein, S. Wright. Amsterdam : Benjamins, 1995. P. 31–54.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

23. Atwood M. *Alias Grace*. 1996. London : Virago, 2019. 560 p.
24. Atwood M. *Oryx and Crake*. 2003. London : Virago 2013. 436 p.
25. Atwood M. *The Blind Assassin*. 2000. London : Virago, 2009. 646 p.
26. Atwood M. *The Handmaid’s Tale*. 1985. London : Vintage, 1996. 320 p.
27. Atwood M. *The Penelopiad*. Edinburgh : Canongate, 2005. 216 p.
28. Atwood M. *The Testaments*. 2019. London : Vintage, 2020. 436 p.
29. Atwood M. *The Year of Flood*. 2009. London : Virago, 2013. 528 p.

REFERENCES

1. Dilai I. P. Kohnityvni diieslova v anhliiskii movi: paradyhmatyka, syntahmatyka, epidyhmatyka [Cognitive Verbs in the English Language: Paradigmatics, Syntagmatics, Epidigmatics] : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04 / Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2011. 213 s.
2. Dilai I. P. Kohnityvni diieslova v leksyko-semantychnii systemi anhliiskoi movy: istoriia ta perspektyvy doslidzhennia [Cognitive verbs in the lexico-semantic system of the English Language: History and prospects of the research]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia inozemni movy*. 2014. Vol. 22. S. 28–37.
3. Aijmer K., Simon-Vandenberg A. M. *Pragmatic Markers in Contrast*. Oxford : Elsevier, 2006. 257 p.

4. Aijmer K. *I think* – an English moral particle. *Modality in Germanic Languages: Historical and Comparative Perspectives* / ed. by T. Swan, O. J. Westvik. Berlin : Mouton, 1997. P. 1–47.
5. Aristotle, Potts L. J. *Aristotle on the Art of Fiction: An English Translation of Aristotle's Poetics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1968. 94 p.
6. Bekhta I. Quantifying verbal semantics: a computer-based discourse analysis of *verba sentiendi* vs. *verba dicendi* in Angela Carter's fiction. *COLINS-2024: 8th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, April 12–13, 2024, Lviv, Ukraine.
7. Bekhta I. Computer processing of *verba sentiendi* in Doris Lessing's fiction (using R). *Proceedings of the IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, Ukraine, 2023. P. 1–4.
8. Biber D. *Variation across Speech and Writing*. Cambridge : CUP, 1988. xiii + 299 p.
9. Boyd R. L. Mental profile mapping: A psychological single-candidate authorship attribution method. *PLOS ONE*. 2018. Vol. 13. № 7. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0200588>
10. Boyd R. L., Pennebaker J. W. A way with words: Using language for psychological science in the modern era. *Consumer Psychology in a Social Media World* / ed. by C. Dimofte, C. P. Haugtvedt, R. F. Yalch. Routledge / Taylor & Francis Group, 2016. P. 222–236.
11. Boyd R. L., Schwartz H. A. Natural language analysis and the psychology of verbal behavior: The past, present, and future state of the field. *Journal of Language and Social Psychology*. 2021. Vol. 40. № 1. P. 21–41.
12. Boyd R. L., Ashokkumar A., Seraj S., Pennebaker J. W. The development and psychometric properties of LIWC-22. Austin, TX : University of Texas at Austin, 2022. 49 p. URL: <https://www.liwc.app>
13. Boyd R. L., Blackburn K. G., Pennebaker J. W. The narrative arc: Revealing more narrative structure through text analysis. *Science Advances*. 2020. Vol. 6. № 32, P. 1–9.
14. Dilai M., Dilai I., Khomytska I., Tatarovska O. A Computer-Aided Study of the Ideational Metafunction in “The Penelopiad” by Margaret Atwood. *COLINS-2024: 8th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, April 12–13, 2024, Lviv, Ukraine.
15. Fetzer A., Johansson M. Cognitive verbs in context. A contrastive analysis of English and French argumentative discourse. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2010. Vol. 15. P. 240–266.
16. Freytag G., MacEwan E. J. *Technique of the Drama: An Exposition of Dramatic Composition and Art (1960); An Authorized Translation from the 6th German Edition*. Scholar's Choice, 2015. 440 p.
17. Halliday M. A. K., Matthiessen C. *Construing experience through meaning: A language-based approach to cognition*. *Open Linguistics Series*. London : Continuum, 1999. XIII + 657 p.
18. Halliday M. A. K., Matthiessen C. *Halliday's Introduction to Functional Grammar (4th ed.)*. Oxon : Routledge, 2014. 808 p.
19. Leech G. *Principles of Pragmatics*. London : Longman, 1983. 250 p.
20. Nuyts J. Subjectivity as an evidential dimension in epistemic moral expressions. *Journal of Pragmatics*. 2001. Vol. 33. P. 383–400.
21. Shinzato R. Some observations concerning mental verbs and speech act verbs. *Journal of Pragmatics*. 2004. Vol. 36. P. 861–882.
22. Traugott E. Subjectification in grammaticalization. *Subjectivity and Subjectivisation* / ed. by D. Stein, S. Wright. Amsterdam : Benjamins, 1995. P. 31–54.

SOURCES

23. Atwood M. *Alias Grace*. 1996. London : Virago, 2019. 560 p.
24. Atwood M. *Oryx and Crake*. 2003. London : Virago 2013. 436 p.
25. Atwood M. *The Blind Assassin*. 2000. London : Virago, 2009. 646 p.
26. Atwood M. *The Handmaid's Tale*. 1985. London : Vintage, 1996. 320 p.
27. Atwood M. *The Penelopiad*. Edinburgh : Canongate, 2005. 216 p.
28. Atwood M. *The Testaments*. 2019. London : Vintage, 2020. 436 p.
29. Atwood M. *The Year of Flood*. 2009. London : Virago, 2013. 528 p.

Стаття надійшла до редколегії 28.06.2024

Прийнята до друку 06.07.2024

**FUNCTIONAL POTENTIAL
OF ENGLISH COGNITIVE VERBS IN NARRATIVE
(ON THE MATERIAL OF THE WORKS BY M. ATWOOD)**

Iryna Dilai

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000
iryna.dilay@lnu.edu.ua*

The paper identifies and systematically substantiates the peculiarities of the functioning of English cognitive verbs in the literary discourse. The material of the study is the cognitive verbs in the novels of the famous contemporary Canadian postmodernist writer Margaret Atwood. The research is theoretically framed by the works on lexical and functional semantics of (cognitive) verbs (K. Aijmer, D. Biber, M. A. K. Halliday, A. Fetzer, I Dilai, etc.), as well as by the works on narratology (I. Bekhta, G. Freytag, etc.). The study's methodological framework is a comprehensive application of the corpus analysis of empirical textual data using the psychometric software LIWC, discourse analysis, and M. A. K. Halliday's metafunctional analysis.

Based on the classification of linguistic metafunctions proposed by M. A. K. Halliday, the cognitive verbs in the narrative mainly perform the ideational metafunction, which lies in construing human experience. The ideational linguistic metafunction of the cognitive verbs realized in the works reflects the internalized structures of the narrator's and characters' consciousness and appeals to the reader's active mental cooperation. Thus, English cognitive verbs in the narrative act as explicit markers of the internalization of speech. They are represented by the corresponding mental processes which alternate in the narrative as a linear sequence of processes with different intensity. It has been revealed that the distribution of the cognitive verbs in the novels is mostly uneven, although reflects a certain pattern associated with the canonical principles of the structural organization of the narrative. According to the narrative arc (Boyd et al., 2020), the cognitive verbs become most frequent in the middle and closer to the end of the narrative as explicit markers of cognitive tension – the third (main) stage of narrative progression. Cognitive tension reflects the peak of psychological tension due to the need to resolve the conflict and constitutes the climax of the narrative. At this stage, characters are actively engaged in conflict resolution making numerous mental efforts.

In addition to the ideational metafunction, some cognitive verbs, in particular those which serve as discourse markers, such as *I think*, *I believe*, perform the interpersonal metafunction. As a rule, they are found in the direct speech (dialogues) and aim to construct a common mental experience, cooperation with the interlocutor (and the reader) based on intersubjectivity.

LIWC helped to inventory, quantify, and follow the distribution of the cognitive verbs in seven novels by M. Atwood. Deviations in the frequencies and distribution are perceived as indicators of the author's idiosyncrasy and genre peculiarities.

Thus, the realization of the functional potential of the cognitive verbs and the peculiarities of their distribution in the narrative canvas have been identified and substantiated.

Key words: cognitive verbs, narrative, function, metafunction, M. Atwood.